

Narodno gledališče v Ljubljani

V petek, dne 6. februarja 1931
ob 20. uri v dvorani „Uniona“

*simfonični
koncert*

Dirigent: L. M. Škerjanc

Spored izvajata
operni orkester in orkester
Orkestralnega društva
Glasbene Matice
v Ljubljani

Spored:

1. *W. A. Mozart:* Simfonija št. 39 v Es-duru
Adagio - Allegro
Andante
Menuet
Finale
2. *F. Liszt:* Tasso. Lamento e trionfo
3. *Cl. Debussy:* Prélude à l'après-midi d'un faune
4. *M. Ravel:* La Valse. Poème chorégraphique

W. A. Mozart: Simfonija št. 39 v Es-duru. — Zadnje tri Mozartove simfonije (v es-duru, g-molu in c-duru) so zgrajene na mnogo širši podlagi kakor njegova prejšnja simfonična dela ter so pravi predhodniki Beethovnovih simfonij. Vse tri so bile zložene v isti dobi na Dunaju, in to v mesecih juniju, juliju in avgustu l. 1788. po lastnoročnem Mozartovem katalogu del. Rihard Wagner primerja v svojem članku „Srečen večer“ iz l. 1841. to delo z Beethovnovno A-dur simfonijo in pravi: „Mislim, da sem odkril čudovito sorodnost med tema dvema skladbama. Obe slikata občutke duše, ki nastajajo iz gotovosti, da smo rojeni za srečo. Vendar je med obema ta razlika, da Mozartovo srce izraža sladke in nežne želje, medtem ko skuša njegov rival seči s smelim zanosom v neskončnost. Pri Mozartu prevladuje zaokroženost in polnost čustva, pri Beethovnu pa pogumna zavest moči.“ Simfonijo so svojčas imenovali „Labudov spev“. Za svojo dobo vsebuje presenetljive instrumentalne efekte, vendar očituje vse vrline Mozartovega nenadkriljivega čuta za pravilna razmerja, simetrijo in preprost slog.

Nekoliko pompozni uvod odvarja simfonijo s fanfaro. Kmalu pa pride začetni Adagio v lahen, živahen Allegro, kojega glavni tema je ena Mozartovih najlepših melodij. Po dramatični izpeljavi zaključí to pot kontrastujoča repriza „pp“ s fanfarno reminiscenco prvi stavek. Andante prinaša tri različne teme, katere skladatelj na harmonično drzni podlagi duhovito kombinira, tako da skoz in skoz vzdrži zanimanje poslušalca v napetosti. Menuet je slavna skladba in že dolgo popularna, finale pa prinaša vprav mozartijansko lahen motiv, ki zahteva že skoro virtuosno izvajanje. Cela simfonija se odlikuje po duhovitosti in preprostosti, ki sta glavni odliki sloga tega genijalnega skladatelja.

E. Liszt: Tasso. Lamento e trionfo. — Franc Liszt, skladatelj in največji klavirski virtuos vsch dob, rojen 22. oktobra 1811, umrl 21. julija 1886, je zastopan s simfonično pesnitvijo „Tasso“. Njegova glavna dela so simfonične pesnitve, s katerimi je obenem z Berliozom ustvaril novo, dotlej neznano obliko, ki skuša ozko zvezati poezijo z glasbo in se naslanja popolnoma na poetično predstavo. V pričujoči skladbi, ki jo je zložil za stoletnico Goethejevega rojstva za weimarsko proslavo, nam skladatelj slika življenje pesnika Torquata Tassa. V posameznih krajših slikah nam predoči pesnikovo trpljenje, njegove boje s protivniki, življenje na dvoru v Ferrari in slednjič pesnikov triumf. Da ohrani enotnost, ki je podana z osebo Tassa, se poslužuje skladatelj skozi celo skladbo enega temeljnega motiva, katerega variira po značaju dogodka, ki ga želi predočiti. Ta osnovna melodija je posneta po ljudskem napevu, ki ga je čul Liszt v Italiji. Melanholična, a vendar ponosna in krepka melodika tega napeva (čigar originalni tekst je posnet iz slovitega Tassevega epa „Osvobojeni Jeruzalem“) se je zdela skladatelju kot nalašč primerna za karakterizacijo pesnika-junaka. Spretnost, s katero je znal Liszt variirati ta motiv, očituje mojstrsko roko ter je napravila skladbo slavnim. Triumfalni zaključek pa zagotavlja izvajanju skladbe siguren uspeh na koncertnem odru.

Cl. Debussy: Prélude à l'après-midi d'un faune. — Claude Achille Debussy, rojen 22. avgusta 1862 v St. Germain-en-Laye pri Parizu, umrl 26. marca 1918 v Parizu, je bil gotovo najizrazitejša glava francoske mo-

derne. Prvotno vplivan od Wagnerja, Masseneta in drugih svojih sodobnikov, je kmalu našel popolnoma svojo pot, ki je bila takrat docela nova. Prvo delo v novem, impresijonističnem slogu je bila simfonična skladba „Prélude à l'après-midi d'un faune“. Skladatelja je inspirirala ekloga St. Mallarméja, v čigar hišo je mnogo zahajal, da je v l. 1892. izdelal skladbo, ki je napravila naravnost revolucijo v tedanji glasbi. Debussy se je poslužil popolnoma novih in doslej nečutih sredstev v harmoniji, ritmu, instrumentaciji in obliki, skratka, cela skladba je povedla v popolnoma nov in docela nepoznan svet. Muzika te skladbe je pestra, žareča in izrazita. Pri prvem izvajanju v l. 1893. jo je razumelo le malo poslušalcev, kmalu pa je postala repertoarno delo vsakega modernega dirigenta. Ekloga, h kateri je Debussy zložil to genijalno kompozicijo, se glasi:

Arcane tel élut pour confident,
Ce jonc vaste et jumeau dont sous l'azur on joue.
Qui, détournant à soi le trouble de la joue,
Rêve dans un solo long que nous amusions
La beauté d'alentour par des confusions
Fausses entre elles-mêmes et notre chant crédule.

Glavna vloga kompozicije je poverjena flauti, ki takoj pričetkoma uvede z antičnim, hromatiziranim motivom. Skladba razpade v tri dele: uvod riše mirno, nostalgичno razpoloženje, ki se v drugem, srednjem delu dvigne do strastnih viškov. Zaključek spet privede nazaj v začetno nastrojenje, le še bolj melanholično in otožno. S kratko reminiscenco odlomka glavne teme izzveni delo.

M. Ravel: La Valse. — Maurice Ravel, rojen 7. marca 1875 v kraju Ciboure (v Pirenejih), je danes najprominentnejši zastopnik Debussyjeve šole v svetu in eden najznačilnejših francoskih skladateljev sploh. Od njegovih del smo čuli že razne klavirske skladbe in priznani godalni kvartet. Njegova odrska dela „Španska ura“, „Dete in čarovnice“, balet „Dafnis in Hloe“ so mu prinesla svetovno slavo. Delo današnjega koncerta, valček, je nastalo v l. 1918. in se je imelo prvotno imenovati „Wien“ kot posvetilo dunajskemu valčku, odnosno njega mojstru, J. Straussu. Pazljiv poslušalec bo lahko opazil, da se je skladatelj s fino ironijo poslužil sorodnosti v imenih mojstra valčkov in pa modernista Riharda Straussa, čigar opero „Kavalir z rožo“ je ponekod parodiral. Uvodoma izzove globoko mrmranje kontrabasov mračno atmosfero, katero ožarevajo kratki bliski svetlejših barv. Počasi se raztepejo megle, ki ovirajo prosti razmah melodije, in z dalje vidimo plešočo pare. Kmalu razložimo ogromno dvorano, napolnjeno s plesalci in razkošno razsvetljeno. Skladba se vedno bolj stopnjuje v frenetičen vrtinec. Nenadoma se zdi, kakor da se je vse pogreznilo v brezdnost; toda le za kratek hip in le toliko, da zamore znova zaoriti neugnani ritem valčka, ki zavzame in potegne za seboj. Kakor v halucinaciji sledi poslušalec tem menjavam bleščeče luči in bežnih senc, ki nas slednjič v bakhantskem vrtincu in presenetljivem zaključku spomni, da smo bili le igračke čarovnika. Tako v kompozicijskem kakor tudi v instrumentacijskem oziru je to delo mojstrovina, ki vseskozi očituje ingenioznost svojega stvoritelja. V Ljubljani se to delo to pot prvič izvaja, prav tako kakor tudi Debussyjeva skladba „Prélude à l'après-midi d'un faune.“